

รายงานสถานการณ์โรคหัดและหัดเยอรมัน ปี พ.ศ. 2562-2563

ข้อมูล ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2563

กลุ่มพัฒนาระบบเฝ้าระวังทางระบาดวิทยาโรคติดต่อ

กองระบาดวิทยา กรมควบคุมโรค

เนื่องจากการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ส่งผลให้เพิ่มความเสี่ยงการแพร่ระบาดของโรคหัดครั้งใหญ่ในหลายประเทศทั่วโลก สถานการณ์โรคหัดทั่วโลก เกือบ 41 ประเทศ ได้ยุติการรณรงค์การให้วัคซีนโรคหัดในปี พ.ศ. 2563 และอาจยุติการรณรงค์จนถึงปี พ.ศ. 2564 ¹

สถานการณ์โรคหัด ในประเทศไทย ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม-31 ธันวาคม 2563 มีรายงานผู้ป่วยไข่ออกผื่นหรือสงสัยหัด หัดเยอรมัน ทั้งสิ้น 1,906 ราย ผู้ป่วยที่ได้รับการยืนยันหัดทางห้องปฏิบัติการ 337 ราย และผู้ป่วยที่มีความเชื่อมโยงทางระบาดวิทยา 111 ราย คิดเป็นอัตราป่วย 0.67 ต่อแสนประชากร ไม่มีรายงานผู้เสียชีวิต โดยแนวโน้มผู้ป่วยลดลงอย่างต่อเนื่องตั้งแต่เดือน มี.ค. (ดังรูปที่ 1) ในกลุ่มผู้ป่วยที่ได้รับการยืนยันหัดทางห้องปฏิบัติการ และผู้ป่วยที่มีความเชื่อมโยงทางระบาดวิทยา พบอัตราป่วยสูงสุดในกลุ่มอายุน้อยกว่า 1 ปี (12.46 ต่อแสนประชากร) รองลงมา คือ กลุ่มอายุ 1-4 ปี (2.09) อายุ 20-29 ปี (1.71) อายุ 30-39 ปี (0.80) และอายุ 15-19 ปี (0.77) ตามลำดับ เป็นผู้ป่วยสัญชาติไทยร้อยละ 94 อัตราส่วนเพศหญิงต่อชาย เท่ากับ 1:2 จังหวัดที่พบอัตราป่วยต่อแสนประชากรสะสมมาก 5 อันดับแรก ได้แก่ จังหวัดนราธิวาส (12.38 ต่อแสนประชากร) ภูเก็ต (6.48) เชียงใหม่ (4.27) สตูล (3.09) และระยอง (2.31) ตามลำดับ (ดังรูปที่ 2) จากการสอบสวนโรคพบว่า ผู้ป่วยร้อยละ 84 ไม่เคยได้รับวัคซีนหรือไม่แน่ใจว่าเคยได้รับวัคซีนมาก่อน โดยมีการระบาด 28 เหตุการณ์ จำนวนผู้ป่วยต่อเหตุการณ์อยู่ระหว่าง 2-75 ราย (ค่ามัธยฐาน 3 ราย) พบมากที่สุดในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ เป็นการระบาดในหมู่บ้านและครอบครัว จำนวน 13 เหตุการณ์ ในพื้นที่อื่น ๆ พบการระบาดมากที่สุดในเรือนจำ จำนวน 2 เหตุการณ์ ที่จังหวัดสตูล และอุบลราชธานี สำหรับช่วง 4 สัปดาห์ที่ผ่านมา (2-31 ธันวาคม 2563) มีรายงานผู้ป่วยไข่ออกผื่นหรือสงสัยหัด หัดเยอรมัน ทั้งสิ้น 35 ราย มีผู้ป่วยที่ได้รับการยืนยันหัดทางห้องปฏิบัติการ 2 ราย และไม่มีรายงานการระบาดเป็นกลุ่มก้อน

กรมควบคุมโรค
Department of Disease Control

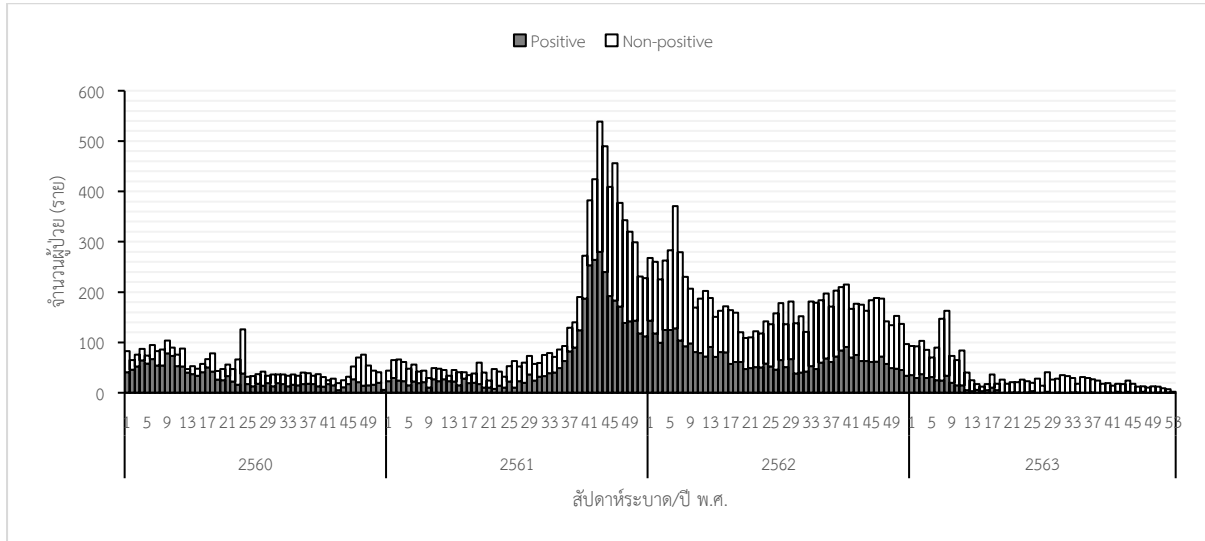
กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข

Department of Disease Control, Ministry of Public Health

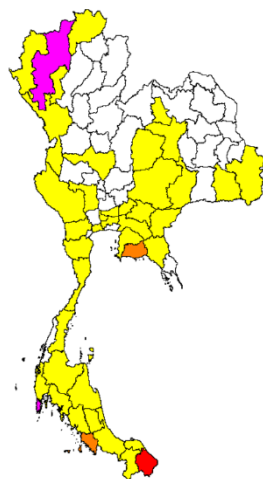
กองระบาดวิทยา Division of Epidemiology

www.ddc.moph.go.th โทร: 0 2590 3800 โทรสาร: 0 2590 3845

รูปที่ 1 กราฟแสดงจำนวนผู้ป่วยอาการเข้าได้กับโรคหัด จำแนกตามผลการตรวจทางห้องปฏิบัติการ และวันเริ่มป่วย ตามสัปดาห์การระบาดประเศไทย (วันที่ 1 มกราคม 2560–31 ธันวาคม 2563)

รูปที่ 2 อัตราป่วยผู้ป่วยยืนยันโรคหัด และผู้ป่วยที่มีความเชื่อมโยงทางระบาดวิทยาสะสมรายจังหวัด และจังหวัดที่มีอัตราป่วยสูง 5 อันดับแรก (วันที่ 1 มกราคม 2563–31 ธันวาคม 2563 N=448)

อัตราป่วยต่อแสนประชากร

Missing or Excluded
0.01 - 2.00
2.01 - 4.00
4.01 - 10.00
10.01 +

จังหวัด	อัตราป่วยต่อประชากรแสนคน
นราธิวาส	12.38
ภูเก็ต	6.48
เชียงใหม่	4.27
สตูล	3.09
ระยอง	2.31

สถานการณ์โรคหัดใน 4 จังหวัดภาคใต้ ข้อมูลระหว่างวันที่ 1 มกราคม–31 ธันวาคม 2563 พบผู้ป่วยไข่ออกผื่นหรือสงสัยหัด หัดเยอรมัน จำนวน 336 ราย เป็นผู้ป่วยที่ได้รับการยืนยันหัดทางห้องปฏิบัติการ จำนวน 116 ราย เป็นผู้ป่วยที่มีความเชื่อมโยงทางระบาดวิทยา 9 ราย คิดเป็นอัตราป่วย 3.54 ต่อแสนประชากร โดยแนวโน้มการเกิดโรคลดลงอย่างต่อเนื่อง พบอัตราป่วยต่อแสนประชากรสูงสุดในกลุ่มอายุน้อยกว่า 1 ปี (อัตราป่วย 83.86 ต่อแสนประชากร) รองลงมา คือ กลุ่มอายุ 1–4 ปี (20.17)

กรมควบคุมโรค
Department of Disease Control

กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข

Department of Disease Control, Ministry of Public Health

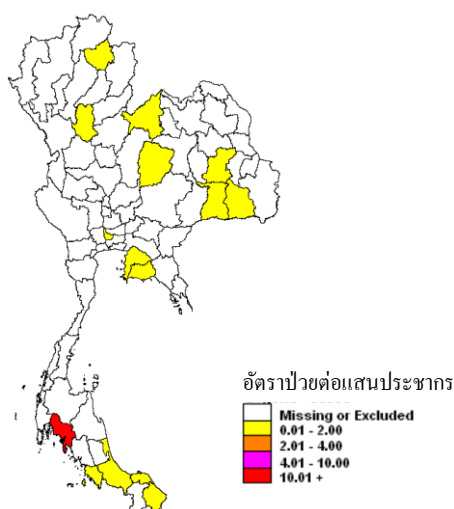
กองระบาดวิทยา Division of Epidemiology

www.ddc.moph.go.th โทร: 0 2590 3800 โทรสาร: 0 2590 3845

อายุ 5–9 ปี (3.60) และอายุ 20–29 ปี (3.40) ตามลำดับ อัตราส่วนเพศหญิงต่อเพศชาย 1:1 โดยอัตราป่วยสะสมต่อแสนประชากรจำแนกตามจังหวัด ดังนี้ จังหวัดนราธิวาส (12.38 ต่อแสนประชากร) สงขลา (1.04) ยะลา (0.93) และปัตตานี (0.69) จากการสอบสวนโรคพบว่า ผู้ป่วยร้อยละ 89 ไม่เคยได้รับวัคซีนหรือไม่แน่ใจว่าได้รับวัคซีนมาก่อน มีเหตุการณ์การระบาดในหมู่บ้านและครอบครัว จำนวน 13 เหตุการณ์ สำหรับช่วง 4 สัปดาห์ที่ผ่านมา (2–31 ธันวาคม 2563) มีการรายงานผู้ป่วยไข้อยากผื่นหรือสงสัยหัด หัดเยอรมัน 1 ราย

สถานการณ์โรคหัดเยอรมัน ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม–31 ธันวาคม 2563 มีรายงานผู้ป่วยยืนยันหัดเยอรมันทางห้องปฏิบัติการ 51 ราย และผู้ป่วยที่มีความเชื่อมโยงทางระบาดวิทยา 144 ราย อัตราป่วย 0.28 ต่อแสนประชากร พบอัตราป่วยสูงสุดในกลุ่มอายุน้อยกว่า 1 ปี (1.24) รองลงมา คือ อายุ 1–4 ปี (0.19) อายุ 15–19 ปี (0.17 ต่อแสนประชากร) กลุ่มอายุ 30–39 ปี (0.15) และอายุ 20–29 ปี (0.08) ตามลำดับ ทั้งหมดเป็นผู้ป่วยสัญชาติไทย อัตราส่วนเพศหญิงต่อชายเท่ากับ 1:8 จังหวัดที่พบอัตราป่วย ต่อแสนประชากร สะสมมาก 5 อันดับแรก ได้แก่ จังหวัดกระบี่ (30.41 ต่อแสนประชากร) ชัยภูมิ (1.31) ระยอง (0.68) สงขลา (0.48) และชลบุรี (0.38) ตามลำดับ (ดังรูปที่ 5) จากการสอบสวนโรคพบว่า ผู้ป่วยร้อยละ 94 ไม่เคยได้รับวัคซีนหรือไม่แน่ใจว่าเคยได้รับวัคซีนมาก่อน โดยมีการระบาด 3 เหตุการณ์ จำนวนผู้ป่วยต่อเหตุการณ์ อยู่ระหว่าง 3–146 ราย (ค่ามัธยฐาน 15 ราย) เป็นการระบาดในเรือนจำ 2 เหตุการณ์ และหมู่บ้าน 1 เหตุการณ์ ในช่วง 4 สัปดาห์ที่ผ่านมา (27 พฤศจิกายน–31 ธันวาคม 2563) ไม่มีรายงานผู้ป่วยที่ได้รับการยืนยันหัดเยอรมันทางห้องปฏิบัติการ และไม่มีรายงานการระบาดเป็นกลุ่มก้อน

รูปที่ 3 อัตราป่วยผู้ป่วยยืนยันหัดเยอรมัน และผู้ป่วยที่มีความเชื่อมโยงทางระบาดวิทยาสะสมรายจังหวัด และจังหวัดที่มีอัตราป่วยสูง 5 อันดับแรก (วันที่ 1 มกราคม 2563–31 ธันวาคม 2563 N=195)

จังหวัด	อัตราป่วยต่อประชากร แสนคน
กระบี่	30.41
ชัยภูมิ	1.31
ระยอง	0.68
สงขลา	0.48
ชลบุรี	0.38

การดำเนินการตามตัวชี้วัดความสำเร็จของการเฝ้าระวังโรคหัดตามเกณฑ์ขององค์การอนามัยโลก

เนื่องจากองค์การอนามัยโลกได้กำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จและเป้าหมายของการกำจัดโรคหัดตามพันธสัญญานานาชาติ โดยให้มีการรายงานผู้ป่วยไข่ออกผื่น ที่ไม่ใช่หัด หัดเยอรมัน (Non-measles non-rubella rate) ไม่น้อยกว่า 2 คนต่อปี ในระดับประเทศ ซึ่งในปี พ.ศ. 2563 (1 มกราคม-31 ธันวาคม 2563) ประเทศไทยมีผู้ป่วยไข่ออกผื่นที่ไม่ใช่หัด หัดเยอรมัน 933 ราย อัตราการรายงาน (Non-measles non-rubella rate) 1.40 ต่อแสนประชากร นอกจากนี้มีตัวชี้วัดอื่น ๆ ตามแสดงในตารางที่ 1 และเป้าหมายการรายงานรายจังหวัดตามแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 1 ตารางตัวชี้วัดความสำเร็จของการเฝ้าระวังโรค
และเป้าหมายของการกำจัดโรคหัดตามแนวทางขององค์การอนามัยโลก

ตัวชี้วัด/ปี พ.ศ.	2560	2561	2562	1 มกราคม- 31 ธันวาคม 2563
อัตราผู้ป่วยป่วยยืนยันหัดและผู้ที่มีความเชื่อมโยงทางระบาดวิทยาต่อประชากรแสนคน	2.76	6.81	6.63	0.67
จำนวนผู้เสียชีวิต (อัตราตายต่อประชากรแสนคน)	0	23 (0.03)	25 (0.03)	0
อัตราการรายงานผู้ป่วยไข่ออกผื่น ที่ไม่ใช่หัด หัดเยอรมัน ไม่น้อยกว่า 2 รายต่อประชากรแสนคนต่อปี	1.46	1.70	5.58	1.40
สัดส่วนจังหวัดที่รายงานผู้ป่วยไข่ออกผื่นที่ไม่ใช่หัด หัดเยอรมัน (เป้าหมาย >80%)	22.08	29.87	50.65	18.18
สอบสวนโรคเฉพาะรายในผู้ป่วยไข่ออกผื่นหรือผู้ป่วยสงสัยโรคหัดหรือหัดเยอรมัน ภายใน 48 ชั่วโมงหลังจากพบผู้ป่วย ไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 ของผู้ป่วย	63.81	79.31	94.48	98.06

ตารางที่ 2 ตารางการรายงานผู้ป่วยไข้ออกผื่นที่ไม่ใช่หัด หัดเยอรมัน จำแนกรายจังหวัด
ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม-31 ธันวาคม 2563

เขต	จังหวัด	จำนวนคาดการณ์รายงาน ผู้ป่วยไข้ออกผื่นที่ไม่ใช่หัด หัดเยอรมัน (ราย/ปี)	จำนวนผู้ป่วยไข้ออกผื่นที่ไม่ใช่หัด หัดเยอรมัน ที่รายงาน (ราย)	อัตราการรายงานผู้ป่วยไข้ออกผื่นที่ ไม่ใช่หัด หัดเยอรมัน (≥ 2 / 100,000 ประชากรแสนคนต่อปี)
1	ลำปาง	15	0	0.00
1	น่าน	10	0	0.00
1	แม่ฮ่องสอน	6	0	0.00
1	พะเยา	9	1	0.21
1	เชียงราย	26	14	1.08
1	แพร่	9	5	1.13
1	เชียงใหม่	36	49	2.75
1	ลำพูน	8	14	3.46
2	เพชรบูรณ์	20	1	0.10
2	อุดรดิตถ์	9	4	0.88
2	พิษณุโลก	17	6	0.69
2	ตาก	13	10	1.50
2	สุโขทัย	12	16	2.69
3	กำแพงเพชร	15	0	0.00
3	อุทัยธานี	7	1	0.30
3	พิจิตร	11	4	0.75
3	นครสวรรค์	21	8	0.75
3	ชัยนาท	7	4	1.22
4	อ่างทอง	6	0	0.00
4	สระบุรี	13	0	0.00
4	นครนายก	5	0	0.00
4	ปทุมธานี	23	6	0.52
4	ลพบุรี	15	2	0.26
4	นนทบุรี	25	6	0.47
4	สิงห์บุรี	4	1	0.48
4	พระนครศรีอยุธยา	16	4	0.49
5	กาญจนบุรี	18	2	0.22
5	นครปฐม	18	4	0.43
5	สุพรรณบุรี	17	5	0.59
5	สมุทรสงคราม	4	1	0.52
5	ประจวบคีรีขันธ์	11	3	0.54
5	เพชรบุรี	10	6	1.24
5	ราชบุรี	17	8	0.92
5	สมุทรสาคร	12	11	1.88
6	สมุทรปราการ	27	0	0.00

กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข

Department of Disease Control, Ministry of Public Health

กองระบาดวิทยา Division of Epidemiology

www.ddc.moph.go.th โทร: 0 2590 3800 โทรสาร: 0 2590 3845

เขต	จังหวัด	จำนวนคาดการณ์รายงานผู้ป่วยไข่ออกผื่นที่ไม่ใช่หัดหัดเยอรมัน (ราย/ปี)	จำนวนผู้ป่วยไข่ออกผื่นที่ไม่ใช่หัดหัดเยอรมัน ที่รายงาน (ราย)	อัตราการรายงานผู้ป่วยไข่ออกผื่นที่ไม่ใช่หัดหัดเยอรมัน ($\geq 2 / 100,000$ ประชากรแสนคนต่อปี)
6	ปราจีนบุรี	10	2	0.40
6	สระแก้ว	11	3	0.53
6	ตราด	5	4	1.74
6	จันทบุรี	11	14	2.60
6	ฉะเชิงเทรา	14	28	3.89
6	ระยอง	15	86	11.70
6	ชลบุรี	31	219	14.05
7	มหาสารคาม	19	9	0.93
7	กาฬสินธุ์	20	18	1.83
7	ร้อยเอ็ด	26	26	1.99
7	ขอนแก่น	36	40	2.22
8	หนองบัวลำภู	10	0	0.00
8	อุดรธานี	32	0	0.00
8	สกลนคร	23	1	0.09
8	นครพนม	14	1	0.14
8	หนองคาย	10	1	0.19
8	บึงกาฬ	8	2	0.47
8	เลย	13	5	0.78
9	นครราชสีมา	53	7	0.26
9	บุรีรัมย์	32	16	1.00
9	สุรินทร์	28	15	1.07
9	ชัยภูมิ	23	14	1.23
10	ยโสธร	11	0	0.00
10	อำนาจเจริญ	8	1	0.26
10	ศรีสะเกษ	29	6	0.41
10	มุกดาหาร	7	2	0.57
10	อุบลราชธานี	38	25	1.33
11	กระบี่	10	0	0.00
11	ระนอง	4	0	0.00
11	นครศรีธรรมราช	31	3	0.19
11	ชุมพร	10	1	0.20
11	พังงา	5	1	0.37
11	สุราษฎร์ธานี	21	23	2.15
11	ภูเก็ต	8	21	5.04
12	พัทลุง	10	3	0.57
12	สตูล	6	4	1.24
12	ยะลา	11	12	2.24

เขต	จังหวัด	จำนวนคาดการณ์รายงานผู้ป่วยไข้ออกผื่นที่ไม่ใช่หัดหัดเยอรมัน (ราย/ปี)	จำนวนผู้ป่วยไข้ออกผื่นที่ไม่ใช่หัดหัดเยอรมัน ที่รายงาน (ราย)	อัตราการรายงานผู้ป่วยไข้ออกผื่นที่ไม่ใช่หัดหัดเยอรมัน ($\geq 2 / 100,000$ ประชากรแสนคนต่อปี)
12	ตรัง	13	12	1.87
12	สงขลา	29	38	2.65
12	นราธิวาส	16	29	3.59
12	ปัตตานี	15	29	4.00
13	กรุงเทพมหานคร	113	14	0.25

สรุปและข้อเสนอแนะ

สถานการณ์โรคหัด หัดเยอรมัน ทั่วโลก ในปี พ.ศ.2563 มีแนวโน้มการระบาดลดลง เนื่องมาจากการควบคุมการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) เช่นเดียวกับประเทศไทยที่ภาพรวมมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง ส่วนหนึ่งมาจากประชาชนปฏิบัติตามมาตรการในการป้องกันการติดเชื้อ วัณโรคระยะห่างที่ปลอดภัยจากผู้ที่ไม่ใช่หรือจาม ล้างมือบ่อย ๆ ด้วยสบู่และน้ำ หรือเจลล้างมือที่มีส่วนผสมหลักเป็นแอลกอฮอล์ สวมหน้ากากป้องกัน ทำให้การระบาดของโรคหัด หัดเยอรมันลดลงไปด้วย แต่ปัจจุบันการระบาดของโรคหัดกำลังเกิดขึ้นในทุกภูมิภาคของโลกโดยผ่านผู้ติดเชื้อที่เดินทางเข้าออกระหว่างประเทศ เนื่องมาจากหลายประเทศมีการยุติการรณรงค์การให้วัคซีนป้องกันหัดในช่วงการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ดังนั้น หน่วยงานสาธารณสุขควรเพิ่มความเข้มแข็งในการเฝ้าระวังโรคหัด ดังนี้

1) หน่วยงานสาธารณสุขในพื้นที่ควรประสานสถานที่ที่มีคนอยู่รวมกันจำนวนมาก ได้แก่ ค่ายทหาร เรือนจำ สถานศึกษา โรงงาน โรงเรียน เรื่องข้อมูลการป้องกันและควบคุมการแพร่กระจายของโรค เมื่อพบผู้ป่วยไข้ออกผื่นสงสัยหัด หัดเยอรมัน ในค่ายทหาร เรือนจำ สถานศึกษา โรงงาน โรงเรียน ให้แยกผู้ป่วยและส่งตัวไปพบแพทย์ รวมถึงแจ้งเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบเพื่อดำเนินการสอบสวนและควบคุมโรค รวมถึงให้หยุดงานหรือแยกผู้ป่วยออกจากพื้นที่ประชากรหนาแน่น หลังจากผื่นขึ้นอย่างน้อย 4 วัน และให้สุศึกษาเพื่อป้องกันการระบาด พร้อมแจกหน้ากากอนามัยให้กับผู้ป่วยที่มีอาการ

2) ผู้รับผิดชอบดำเนินการสอบสวนเมื่อพบผู้ป่วยมี ไข้ ผื่น หรือสงสัยหัด หัดเยอรมัน และเก็บตัวอย่างเลือดส่งตรวจยืนยันทางห้องปฏิบัติการ ภายใน 48 ชั่วโมง และรายงานผู้ป่วยโรคหัดผ่านระบบ Measles Database Online (<https://apps.doe.moph.go.th/measles>)

3) ทุกพื้นที่ควรมีการสำรวจความครอบคลุมวัคซีนหัดในกลุ่มเป้าหมาย โดยเฉพาะพื้นที่ที่มีการระบาดของโรค เช่น ปัตตานี นราธิวาส สงขลา ยะลา และเร่งรัดการให้วัคซีนในกลุ่มเป้าหมายให้ได้ตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ คือ มากกว่าร้อยละ 95 เพื่อป้องกันการระบาดในวงกว้าง

กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข

Department of Disease Control, Ministry of Public Health

กองระบาดวิทยา Division of Epidemiology

www.ddc.moph.go.th โทร: 0 2590 3800 โทรสาร: 0 2590 3845

แหล่งอ้างอิง

1. World health Organization. (2020), สืบค้นเมื่อ 12 มกราคม 2564.

<https://www.who.int/data/gho/data/indicators/indicator-details/GHO/measles---number-of-reported-cases>

ผู้สรุปรายงาน : ฉัตรมงคล สัมแป้น/ศรียุญา ไชยยา/ภาวินี ต้วงเงิน
กองระบาดวิทยา